

העולה מהסוגיא

מסכת יבמות ◊ דף קיא - קיז ◊ גליון 17

פרשת חקת ה'תשפ"ב

דף קיא

◊ דיני יבום בקידושין דרבנן

- האם ביאת השניה אוסרת את צרתה:
  - באופן שנפלו ליבום אשה אחת מדאורייתא (גדולה) ואשה אחת מדרבנן (קטנה או חרשת) – באופן שהיבם בא על היבמה דאורייתא ואח"כ על היבמה דרבנן לא אוסרת את צרתה, ובאופן שהיבם בא על היבמה דרבנן ואח"כ על היבמה דאורייתא אוסרת את צרתה^א.
  - באופן שנפלו ליבום שתי נשים מדרבנן:
    - באופן שנפלו שתי נשים קטנות או שתי נשים חרשות – ביאת אחת מהן לא אוסרת את צרתה^ב.
    - באופן שנפלו ליבום קטנה וחרשת – ביאת אחת מהן אוסרת את צרתה^ג.
- ◊ דיני יבום ביבם קטן או ביבמה קטנה – לרבנן מותר ליבם, לרבי מאיר אסור ליבם^ד.

דף קיב

◊ דיני יבמה שיש ספק האם היבם בא עליה^ה

- מתי יש חזקה שהיבם בא עליה – לר' יוחנן נחלקו התנאים בכך: לר' יוסי יש חזקה לאלתר, ולרבי מאיר יש חזקה לאחר שלשים יום. ולרבה לכו"ע יש חזקה לאחר שלשים יום^ו.
- דין היבמה:
  - באופן שאין חזקה שהיבם בא עליה – כופין את היבם ליבם או לחלוץ ליבמה^ז.

☞ השלמות ☞

- א הסיבה שבאופן שבה על היבמה דאורייתא ואח"כ על היבמה דרבנן לא אוסרת את צרתה, משום שהביאה הראשונה קונה את היבמה והביאה השניה נחשבת לביאת זנות, כמו שתי הנשים נפלו ליבום מדאורייתא ביאת השניה לא אוסרת את צרתה, משום שהביאה השניה נחשבת לביאת זנות. והסיבה שבאופן שהיבם בא על היבמה דרבנן ואח"כ על היבמה דאורייתא אוסרת את צרתה, משום שהביאה השניה לא קונה את היבמה מדאורייתא אלא מדרבנן, והביאה השניה קונה את היבמה מדאורייתא.
- ב נחלקו התנאים באופן שהיבם בא על היבמה הקטנה ואח"כ בא על היבמה הגדולה האם מלמדים את הקטנה שתמאן: לת"ק לא מלמדים את הקטנה למאן, ולר' אלעזר מלמדים את הקטנה למאן. וכעין זה נחלקו התנאים לעיל [דף קט] בשני אחים נשואים שתי אחיות אחת גדולה ואחת קטנה ומת בעלה של גדולה: לר' אליעזר מלמדים את הקטנה למאן, ולר' גמליאל ולרבי יהושע לא מלמדים את הקטנה למאן.
- ג הסיבה שבאופן שביאת אחת מהן לא אוסרת את צרתה, משום שלאחר שבה על הראשונה קנאה והביאה של השניה נחשבת לביאת זנות בעלמא שאינה אוסרת.
- ד הנה התבאר לעיל [דף קי] שיש חילוק בין גדר הדין קידושין דרבנן של קטנה לבין גדר הדין קידושין דרבנן של קטנה הוא 'קנויה ואינה קנויה', וגדר הדין קידושין דרבנן של חרשת הוא 'קנויה ומשוירת'. ולפי"ז באופן שבה על החרשת וחזר ובה על הקטנה נאסרה החרשת בביאת הקטנה, משום שקנין החרשת הוא קנין במקצת וקטנה יש צד שנחשבת קנויה לגמרי ואוסרת את צרתה. ובאופן שבה על הקטנה וחזר ובה על החרשת, מעיקר הדין הקטנה אינה נאסרת משום שלפי הצד שקטנה נחשבת קנויה נקנית לגמרי וביאת צרתה אינה אוסרתה, ולפי הצד שנחשבת אינה קנויה אינה נאסרת בביאת צרתה, ומ"מ רבנן גזרו באופן זה אטו באופן שבעל על החרשת וחזר ובה על הקטנה.
- ה הגמ' מבארת שהטעם של ר' מאיר שייבם קטן או יבמה קטנה אסור ליבם הוא, שרבי מאיר חושש למיעוטא שהקטן הוא סריס או שהקטנה היא אילוניית ואינה חייבת ביבום, ורבנן לא חוששים למיעוטא.
- ו ובדברי הגמ' מובאר שלפי רבי מאיר באופן שייבם גדול בא על יבמה קטנה או יבם קטן בא על יבמה גדולה ב"ד צריכים להפרישם, משום שהגדול עובר איסור. אבל באופן שייבם קטן בא על יבמה קטנה ב"ד לא צריכים להפרישם, משום ש'קטן האוכל נבילות אין ב"ד מצווים להפרישו'.
- ז הנידון בסוגיא באופן שהיבם אומר שלא בא על היבמה, או באופן שהיבמה אומרת שהיבם לא בא עליה, אבל באופן ששניהם מודים שבה עליה מאמינים לדבריהם.
- ח נחלקו התנאים בדין טענת בתולים: לרבי יוסי אדם נאמן לטעון טענת בתולים לאלתר, אבל לאחר מכן לא נאמן משום שחזקה שבה עליה. לרבי מאיר אדם נאמן לטעון טענת בתולים שלשים יום, משום שעד שלשים יום יכול להיות שלא בא עליה. ונחלקו האמוראים האם מחלוקת זו נאמרה גם לענין יבמה, ושיטת רבה שמחלוקת זו לא נאמרה לענין יבמה, אלא ביבמה לכו"ע אין חזקה עד שלשים יום משום שהיבם מתבייש מהיבמה.
- ט הגמ' מבארת שעדיף לכפות את היבם ליבם, אלא שבאופן שהיבם נתן ליבמה גט (בין באופן שנתן גט גמור ובין באופן שנתן גט להפקיע את הזיקה) כופין את היבם לחלוץ בשביל

○ באופן שיש חזקה שהיבם בא עליה:

- באופן שהיבם אומר שבא עליה והיבמה אומרת שלא בא עליה – מבקשים מהיבם לחלוץ לה.
- באופן ששניהם מודים שלא בא עליה – כופין את היבם ליבם או לחלוץ ליבמה¹.

● דין צרתה:

- באופן שאין חזקה שהיבם בא עליה – נחלקו תירוצי התוס' האם צריכה חליצה או שמוותרת לשוק ללא חליצה².
- באופן שיש חזקה שהיבם בא עליה – מותרת לשוק ללא חליצה³.

◆ יבמה שנדרה הנאה מהיבם

- באופן שהתכוונה להאסר על היבם כדי שלא תוכל להתיבם – מבקשים מהיבם לחלוץ.
- באופן שלא התכוונה להאסר על היבם אלא עשתה זאת מחמת כעס – כופין את היבם לחלוץ⁴.

פרק ארבעה עשרה

◆ דיני יבום

- אשה שהייתה נשואה מדאורייתא (כגון פיקח שנשא פיקחת) ונפלה ליבום:
  - באופן שאין עליה איסור אשות אשה – באופן שהיבום חל מדאורייתא (כגון שהיבם פיקח) יוצאה בגט ולא צריכה חליצה. ובאופן שהיבום חל מדרבנן (כגון שהיבם חרש) אינו יכול לגרש את האשה לעולם, משום שהגט דרבנן לא מפקיע את זיקת היבום מדאורייתא.
  - באופן שיש עליה איסור אשות אשה דאורייתא (כגון שני אחים נשואים שתי אחיות) – פטורה מן היבום ומן החליצה.
  - באופן שיש עליה איסור אשות אשה דרבנן (כגון שני אחים נשואים שתי אחיות ואחת מהן חרשת ומת בעל הפקחת) – אינה יכולה להתיבם וכן אוסרת את אחותה, ולכן היבם צריך לגרש את אשתו בגט ואת אחיו בחליצה².
- אשה שהייתה נשואה מדרבנן (כגון פיקח שנשא חרשת) ונפלה ליבום:
  - באופן שאין עליה איסור אשות אשה - בין באופן שהיבום חל מדאורייתא (כגון שהיבם פיקח) ובין באופן שהיבום חל מדרבנן (כגון שהיבם חרש) היבום חל, ובאופן שרוצה להוציאה מוציאה בגט ולא צריכה חליצה, כיון שהזיקה דרבנן נפקעת בין על ידי יבום דרבנן ובין על ידי יבום דאורייתא.
  - באופן שיש עליה איסור אשות אשה – בין באופן שיש עליה איסור אשות אשה דאורייתא (כגון שני אחים נשואים שתי אחיות ואחת מהן חרשת ומת בעל החרשת) ובין באופן שיש עליה איסור אשות אשה דרבנן (כגון שני אחים נשואים שתי אחיות ושתייהן חרשות ומת בעל האחת) פטורה מן היבום ומן החליצה³.

⊕ השלמות ⊕

להתיר את היבמה לשוק.

- ח הגמ' מבארת שעדיף לכפות את היבם ליבם, אלא שבאופן שהיבם נתן ליבמה גט (בין באופן שנתן גט גמור ובין באופן שנתן גט להפקיע את הזיקה) כופין את היבם לחלוץ בשביל להתיר את היבמה לשוק.
- ט רב נחמן אומר שצרתה מותרת, ורבינו חננאל מבאר שמדובר בין באופן שיש חזקה שהיבם בא עליה ובין באופן שאין חזקה שהיבם בא עליה, אמנם תוס' בתירוץ הראשון נוקט שמדובר דווקא באופן שיש חזקה שהיבם בא עליה, אבל באופן שאין חזקה שהיבם בא עליה אסורה.
- י תוס' דנים באופן שהיבם והיבמה אומרים שלא בא עליה האם הצרה מותרת או שאין הצרה מותרת, ובדעת רש"י כתבו התוס' בתחילת דבריהם שהצרה אסורה, ובסיום דבריהם שהצרה מותרת, אמנם לפי רבינו חננאל מבואר שהצרה מותרת.
- יא בדברי המשנה מבואר שיבמה שנדרה הנאה מהיבם בחיי היבם, מסתמא לא התכוונה להאסר על היבם אלא כ"יודעים שהתכוונה לכן, ויבמה שנדרה הנאה לאחר מיתת היבם התכוונה להאסר על היבם.
- רב אומר שיבמה שאמרה 'נטולה אני מן היהודים' לא התכוונה להאסר על היבם, ורש"י מפרש שמוותרת ליבם, ותוס' מפרש שאסורה ליבם אלא שכופין את היבם לחלוץ ולא מבקשים.
- יב וכן שני אחים פקח וחרש נשואים שתי אחיות פקחות ומת הפקח, החרש אינו יכול ליבם וצריך לגרש את אשתו והיבמה אסורה לעולם כיון שהיבם אינו יכול לחלוץ. וכן שני אחים פקח וחרש נשואים שתי אחיות פקחת וחרשת ומת הפקח בעל הפקחת, החרש אינו יכול ליבם וצריך לגרש את אשתו והיבמה אסורה לעולם.
- יג הדין שאשה שהייתה נשואה מדרבנן ויש עליה איסור אשות אשה מדרבנן פטורה מיבום, נאמר באופן של שני אחים נשואים שתי אחיות ושתייהן חרשות, או באופן של שני אחים נשואים שתי אחיות ושתייהן חרשות. אבל בשני אחים נשואים שתי אחיות אחת קטנה ואחת חרשת ומת בעל הקטנה, מבואר בגמ' לעיל [ק"א א] שהאיסור אשות אשה לא מפקיע את הזיקה, משום שגדר הדין קידושין דרבנן של קטנה הוא 'קנויה ואינה קנויה', וגדר הדין קידושין דרבנן של חרשת הוא 'קנויה ומשורת', ולכן האיסור אשות אשה לא מפקיע את הזיקה משום שיש צד שהקטנה קנויה לגמרי והאיסור אשות אשה הוא של חרשת שאינה קנויה לגמרי. וכן באופן שמת בעל החרשת האיסור אשות אשה לא מפקיע את הזיקה, משום שיש צד שהקטנה אינה קנויה כלל ואין איסור אשות אשה.

◆ דיני גירושין של חרש ושוטה

• חרש:

- באופן שנשא אשה כשהוא חרש או חרשת – יכול לגרשה, משום ש'כשם שהוא כונס ברמיזה כך הוא מוציא ברמיזה'.
- באופן שנשא אשה כשהוא פקח והיא פקחת ולאחר מכן התחרש או התחרשה:
  - באופן שהבעל חרש – אינו יכול לגרש.
  - באופן שהאשה חרשת – לת"ק יכול לגרש, ולרבי יוחנן בן נורי אינו יכול לגרש^{יז}.
- שוטה – בין באופן שהבעל שוטה ובין באופן שהאשה שוטה אינו יכול לגרשה.

דף קיג

◆ דיני קידושין דרבנן

• למי רבנן תיקנו קידושין:

- לחרש ולחרשת - תיקנו רבנן נישואין, כיון שאין בהם נישואין מדאורייתא.
- לשוטה ושוטה - לא תיקנו רבנן נישואין, כיון שהנישואין לא יתקיימו דאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת.
- לקטן וקטנה - לקטן לא תיקנו רבנן נישואין משום שאתי לכלל גדלות, אבל לקטנה תיקנו רבנן נישואין כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר.
- ההבדלים בין הקידושין דרבנן של חרשת לבין הקידושין דרבנן של קטנה:
  - האם אפשר למאן – חרשת לא יכולה למאן וקטנה יכולה למאן^{יח}.
  - האם אוכלת תרומה - חרשת לא אוכלת תרומה וקטנה לא אוכלת בתרומה^{יט}.
  - האם יש לה כתובה – לחרשת אין כתובה ולקטנה יש כתובה^{יז}.

◆ דיני קידושין של חרש מדאורייתא – לרבנן לא חל הקידושין כלל משום שנחשב שוטה, לרבי אלעזר חל הקידושין מספק משום שנחשב ספק שוטה^{יח}.

◆ דיני גירושין באשה שוטה

• שיטת הבבלי:

- הקדמה – אינה מתגרשת מדאורייתא.
- באופן שאינה יודעת לשמור את גיטה - אינה מגורשת מן התורה משום שאינה יודעת לשמור את גיטה. והמקור שאינה יודעת לשמור את גיטה אינה מתגרשת: לר' ינאי דכתיב 'ונתן בידה' פרט לזו שאין לה יד לקבל את גיטה, ולתנא דברי ר' ישמעאל דכתיב 'ושלחה מביתו' פרט לזו שמשלחה והיא חוזרת^{יט}.

⊕ השלמות ⊕

ובדברי הברייתא [לעיל קיא א] מבואר שבאופן של שני אחים נשואים שתי אחיות אחת קטנה ואחת חרשת ומת בעלה של הקטנה, היבם צריך לגרש את אשתו החרשת בגט והקטנה צריכה להמתין עד שתגדל ותחלוץ, ובאופן שמת בעלה של החרשת היבם צריך לגרש את אשתו הקטנה בגט והחרשת אסורה לעולם.

יד נחלקו ת"ק ור' יוחנן בן נורי האם צריך את דעת האשה בגירושין: לת"ק לא צריך את דעת האשה בגירושין, ולכן גם באופן שהאשה חרשת אפשר לגרשה. ולר' יוחנן בן נורי צריך את דעת האשה בגירושין, ולכן א"א לגרש אשה חרשת. אמנם לכו"ע צריך את דעת האישה בגירושין, ולכן כשהבעל חרש לא יכול לגרש.

הגמ' [ק"ב ב] מבארת שיש נפק"מ נוספת במחלוקת זו באופן שהבעל אמר לעדים 'ראו גט זה שאני נתן' ולאשה אמר 'כנסי שטר חוב זה': לפי ת"ק חל הגט משום שלא צריך את דעת האשה בגירושין, ולפי ר' יוחנן בן נורי לא חל הגט משום שצריך את דעת האשה בגירושין.

טו הסיבה שחרשת לא יכולה למאן, משום שאם תוכל למאן לא ירצו האנשים להנשא לה כיון שיכולה למאן לעולם. אבל קטנה יכולה למאן ואין חשש שהאנשים לא ירצו להנשא לה, משום שיכול לפייסה שלא תמאן עד שתגדל.

טז הסיבה שחרשת לא אוכלת בתרומה הוא גזירה שמא יאכיל חרש שנשא פקחת תרומה דאורייתא. אבל בקטנה רבנן לא גזרו שמא קטן שנשא גדולה תרומה: לרש"י משום שאין לקטן נישואין והוי מילתא דלא שכיחא, לתוס' משום שהוי חשש של זמן מועט עד שיהגדיל הקטן, לירושלמי משום שאם נגזר לא יהיה לאשה חן ולא יקפצו עליה להינשא.

יז הסיבה שלחרשת אין כתובה, משום שאם היה לה כתובה היו נמנעין לישא אותה. אבל לקטנה יש כתובה ואין חשש שימנעו לישא אותה, משום שלאחר שתגדיל יהיה לה דעת.

יח מקור המחלוקת הוא מהדין של חרש שתרם תרומה, לרבנן לא חלה התרומה כלל ומוותרת לזרים משום שנחשב שוטה, לרבי אלעזר חלה התרומה מספק ואסורה לזרים משום שנחשב ספק שוטה.

הגמ' מסתפקת בדעת רבי אלעזר בחרש שקידש וגירש האם האשה מותרת, ושוורש הספק האם חרש נחשב 'עתיים שוטה עתיים פיקח' ואשתו אסורה, משום שיתכן שקידש כשהיה פיקח וגירש כשהיה שוטה ולא חלו הגירושין. או דלמא חרש תמיד נחשב 'מקצת שוטה', ולכן כמו שחלו הקידושין מספק כך חלו הגירושין מספק.

יט נחלקו רש"י ותוס' באופן שיש לה אב שיכול לשמור על גיטה: לרש"י אינה מגורשת, משום שמשלחה והיא חוזרת. ולתוס' מגורשת, משום שהאב משמרה שלא תחזור, וכן על

- באופן שיודעת לשמור את גיטה ואינה יודעת לשמור על עצמה - אינה מגורשת מדרבנן כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר.
- באופן שיודעת לשמור על גיטה ועל עצמה - מגורשת.
- שיטת הירושלמי:
  - הקדמה – נחלקו האמוראים מהו הטעם שאשה שוטה לא מתגרשת: לר' זירא ור' מנא משום שאין לה יד לקבל את גיטה, ולר' ינאי מדרבנן כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר.
  - באופן שאינה יודעת לשמור את גיטה - לר' זירא ולר' מנא אינה מגורשת מדאורייתא משום שאין לה ידה לקבל את גיטה, ולר' ינאי אינה מגורשת מדרבנן כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר. ונפק"מ באופן שעבר וגירש: שלר' זירא ולר' מנא אינה מגורשת, ולר' ינאי מגורשת.
  - באופן שיודעת לשמור על גיטה ואינה יודעת לשמור על עצמה - לר' זירא ולר' מנא מגורשת משום שיש לה יד לקבל את גיטה, ולר' ינאי אינה מגורשת כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר.
  - באופן שיש לה אב – לר' זירא ור' מנא מגורשת משום שהאב שומר על הגט, ולר' ינאי אינה מגורשת משום שהאב לא יכול לשומרה שלא ינהגו בה מנהג הפקר.
  - 'עתים שוטה עתים פקחת' – לר' זירא ורבי מנא אפשר לגרשה בזמן שהיא פקחת, ולר' ינאי אינה מגורשת משום שיש חשש הפקר בזמן שהיא שוטה.

דף קיד

◆ דיני קטנים

- קטן האוכל נבלות האם מצווים להפרישו:
  - באופן שעובר על איסור דאורייתא - לר' פדת אין מצווים להפרישו, ולר' יוחנן ספק האם מצווים להפרישו.
  - באופן שעובר על איסור דרבנן - אין מצווים להפרישו.
- איסור ספיייה - אסור לגדול להעביר קטן באיסור דאורייתא (כגון להאכילו דבר איסור)^{כא}.

◆ האם מותר לינוק מבהמה בשבת ובי"ט

- באופן שיש סכנה – מותר.
- באופן שיש צער – ביו"ט מותר, ובשבת נחלקו תירוצי התוס' וכדלהלן:
  - דעת ר"י – שנחלקו הסוגיות בכך: לפי הסוגיא ביבמות אסור, ולפי הסוגיא בכתובות מותר.
  - דעת ר"ת – באופן שיש צער של חולי מותר, ובאופן שיש צער של רעב אסור.
  - תירוץ שלישי בתוס' – באופן שיש צער לאדם מותר, ובאופן שיש צער לבהמה אסור.

פרק המשה עשרה

◆ האם האשה נאמנת להעיד על בעלה

- הקדמה - נחלקו התנאים באיזה אופן יש נאמנות לאשה שבעלה מת: לת"ק נאמנת בכל אופן שמעידה משום שעד אחד נאמן באיסורים, לר' יהודה נאמנת רק באופן שאומרת שבעלה מת ובאה בוכיה ובגדיה קרועים^{כב}.
- באיזה אופנים אין לאשה נאמנות:
  - באופן שיש מלחמה בעולם:

☞ השלמות ☞

- ידי האב יש לה יד לקבל את גיטה.
- כ בדברי הגמ' מבואר שיש אופן שצריך להפריש תינוק העובר על איסור דרבנן, כגון חרש שנשא חרשת ונפלה לפניו ליבום אחותה שהייתה פקחת הנשואה לפקח, וטעם הדבר משום שיש גזירה שמא יאמרו שאחותה מותרת לשוק.
- כא המקור שאסור לגדול להעביר קטן באיסור דאורייתא הוא: מאיסור שרץ דכתיב 'לא תאכלום כי שקץ הם', ודורשים לא תאכלום. ומאיסור דם דכתיב ביה 'כל נפש מכם לא תאכל דם', ודורשים להזהיר גדולים על הקטנים. ומאיסור טומאת כהנים דכתיב ביה 'אמור ואמרת' ודורשים להזהיר גדולים על הקטנים. והגמ' מבארת שצריך את שלשת המקורות הללו.
- כב המשנה לקמן [קטז ב] אומרת שבית הלל בתחילה סברו שלא נאמן בכל גווני, וחזרו בית הלל להורות כבית שמאי.

- באופן שאמרה מת במלחמה - אינה נאמנת משום שיש חשש בדדמי.
- באופן שאמרה מת על מטתו – נאמנת משום שאין חשש בדדמי.
- באופן שהאשה החזיקה מלחמה בעולם - הגמ' מסתפקת האם נאמנת או לא.
- באופן שיש רעב בעולם - אינה נאמנת אפילו באופן שאמרה מת על מטתו משום שיש חשש שראתה שכמעט מת וסברה שוודאי מת ובסוף לא מת.
- באופן שאומרת שמת במפולת או נחשים ועקרבים - אינה נאמנת משום שיש חשש בדדמי.
- באופן שאומרת שמת ב'דבר' - לל"ק אינה נאמנת משום שיש חשש בדדמי, ולל"ב נאמנת משום שאין חשש בדדמי שהאשה יודעת שלפעמים יש דבר הרבה זמן ולא כולם מתים.

דף קטז

◆ האם חוששים לשני יוסף בן שמעון לענין איסורים^{כי}

- באופן שהוחזקו שני יוסף בן שמעון – לכו"ע חוששים^{כי}.
- באופן שלא הוחזקו ושכיחי שיירות – לאביי חוששים ולרבא לא חוששים.
- באופן שלא הוחזקו ולא שכיחי שיירות – לכו"ע לא חוששים.
- ◆ האם האשה נאמנת לומר שמת בעלה באופן שיש קטטה בינו לבניה – אינה נאמנת, ובטעם הדבר נחלקו האמוראים: לרב חנינא משום שיש חשש שתשקר מחמת ששונאת את הבעל, ולרב שימי בר אשי משום שיש חשש שמחמת השנאה לא תדייק לברר האם מת^{כי}.
- ◆ דיני עד אחד על אשה שמת בעלה באופן של מלחמה או באופן שיש קטטה – הגמ' מסתפקת האם עד אחד נאמן והגמ' לא פושטת את הספק.

דף קיז

- ◆ אשה שאומרת שמת בעלה האם מקבלת כתובתה – לבית שמאי מקבלת כתובתה, לבית הלל אינה מקבלת כתובתה, וחזרו בית הלל להורות כבית שמאי^{כי}.
- ◆ דיני אשה שאומרת שמת בעלה
  - באופן שאומרת 'מת בעלי והתירוני להנשא' – נאמנת.
  - באופן שאומרת 'מת בעלי ותנו לי כתובתי' - אינה נאמנת משום שמעידה בשביל לקבל את הכתובה.
  - באופן שאומרת 'מת בעלי והתירוני להנשא ותנו לי כתובתי' או באופן שאומרת 'מת בעלי ותנו לי כתובתי והתירוני להנשא' – הגמ' מסתפקת האם נאמנת או שאינה נאמנת.
- ◆ אלו נשים אינן נאמנות להעיד שמת בעלה – א. חמותה. ב. בת חמותה. ג. בת בעלה. ד. צרתה. ה. יבמתה. ו. אשת אב. ז. כלה^{כי}.

⇒ השלמות ⇒

- כג כגון גט שכתוב עליו שיוסף בן שמעון גירש את אשתו, או ששמעון שיוסף בן שמעון מת האם אשתו מותרת.
- כד באופן שיש עדים שיוסף בן שמעון השני היה במקום אחר ביום כתיבת הגט: לאביי לא חוששים, משום שידוע שהיה במקום אחר. ולרבא חוששים, שמא בא בגמלא פרחא או בקפיצה או שמסר מילי לשליח.
- כה הגמ' אומרת שהנפק"מ בין דברי רב חנינא לדברי רב שמי בר אשי היא, באופן שהבעל התחיל את הקטטה וממילא האשה קצת שונאת את הבעל: לפי רב חנינא נאמנת, משום שהחשש שתשקר נאמר רק באופן ששונאת את הבעל מאוד, ולא באופן שקצת שונאת את הבעל. ולפי רב שימי בר אשי אינה נאמנת, משום שהחשש שלא תדייק נאמר גם באופן שקצת שונאת את הבעל.
- כו הטעם של בית שמאי שמקבלת כתובתה: א. משום שאם נאמנת להתיר איסור ערוה ק"ו שנאמנת לענין ממון. ב. דורשים לשון השטר 'שאם תנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי' שבאופן שמוותרת להנשא נוטלת כתובתה. ותוס' מסתפק מה הטעם של בית הלל לאחר שחזרו להורות כבית שמאי שמקבלת כתובתה: האם דורשים לשון השטר, או דלמא לא דורשים לשון השטר, אלא משום שיש ק"ו שאם נאמנת להתיר איסור ערוה ק"ו שנאמנת לענין ממון.
- כז בדברי המשנה מבואר שלמרות שלפי בית שמאי האשה מקבלת כתובתה, מ"מ אין האחים יורדים לנחלה על פי עדות האשה. ומאידך בסוגיא בב"מ [לה ב] נחלקו האמוראים האם מורידים קרוב לנכסי שבי, ובדברי הגמ' מבואר שנחלקו באופן שלא שמעו בו שמת, אבל באופן ששמעו בו שמת לכו"ע מורידים קרוב לנכסי שבי. ונחלקו פירושי התוס' בביאור דברי הגמ' בב"מ: לפי הפירוש הראשון הכוונה 'שמעו שמת' שני עדים, 'ולא שמעו שמת' עד אחד. ולפי הפירוש השני הכוונה 'שמעו שמת' עד אחד, 'ולא שמעו שמת' קול בעלמא.
- תוס' מבאר שלפי שני הפירושים צריך לומר שיש חילוק בין הדין של ירידת האחים למכור, לבין הדין של ירידת האחים לאכול. שהרי לפי הפירוש הראשון בסוגיין מבואר שאין האחים יורדים על פי עד אחד, ובסוגיא בב"מ מבואר שנחלקו האמוראים בכך. וכן לפי הפירוש השני בסוגיין מבואר שאין האחים יורדים על פי עד אחד, ובסוגיא בב"מ מבואר שלכו"ע האחים יורדים על פי עד אחד, ונחלקו האם יורדים על פי קול בעלמא.
- כז הגמ' מבארת שכל הנשים אינן יכולות להעיד משום שנאה וכדלהלן: א. חמותה משום שעומדת לרשת את נכסיה. ב. בת חמותה הגמ' מסתפקת האם הטעם מחמת שונאה

◆ דיני הכחשה באשה שאומרת מת בעלה

- הקדמה – כאשר יש הכחשה בעדות אשה כאשר יש עדות (עד אחד או אשה) שהבעל מת ולאחר מכן יש עדות (עד אחד או אשה או שני עדים או שתי נשים) שהבעל לא מת, ישנם אופנים שנחשב לספק השקול ובאופן זה לא תנשא ואם נשאת תצא, וישנם אופנים שהעדויות הראשונה נאמנת ומעיקר הדין מותרת להנשא אמנם לכתחילה לא תנשא משום 'לזות שפתים' ובאופן שנשאת לא תצא, וישנם אופנים שהעדויות השניה נאמנת ולכן לא תנשא ואם נשאת תצא.
- הכחשה בבת אחת - עד מול עד או אשה מול אשה בבת אחת הוי ספק השקול.
- הכחשה בזה אחר זה^{כ"ח}:
  - עד אומר מת ועד אומר לא מת – העד הראשון נאמן משום ש'עד אחד הרי הוא כשנים'.
  - עד אומר מת ושתי נשים אומרים לא מת – ללישנא קמא שתי הנשים נאמנים, ללישנא בתרא העד נאמן.
  - עד אומר מת ושני עדים אומרים לא מת – שני העדים נאמנים.
  - אשה אומרת מת ושני עדים או שתי נשים אומרים לא מת – שתי הנשים או שני העדים נאמנים משום שהולכים אחרי רוב העדים.

לע"נ א"מ הר"ר יהודה ב"ר יעקב צבי זצ"ל

ניתן להשיג במייל B0527147396@gmail.com

☞ השלמות ☞

היא גם שונאת, או משום שתירש את ירושת אביה ואמה. ג. בת בעלה משום שעומדת לרשת את נכסי אמה. ד. צרתה משום שממעטת את תשמישי בעלה [רש"י להלן ק"ח א.]. ה. יבמתה משום שאם ימות בעלה תהיה צרתה. ו. ז. אשת אב וכלה: לרבנן משום 'כמים פנים לפנים כן לב האדם לאדם' (אשת אב משום בת בעלה וכלה משום חמותה). ולר' יהודה אשת אב משום שהבת מגלה את סודותיה לאב, וכלה משום שהחמות מגלה את סודותיה לבעלה.

הגמ' מבארת שהנפק"מ בספק בטעם הדין שבת חמותה שונאת האם משום שאמה שונאה, או משום שתירש את ירושת אביה ואמה היא, ב'בת חמיה' שבאופן זה אמה לא שונאת, ושייך החשש של השנאה מחמת שאוכלת את ירושת אביה.

הגמ' מסתפקת ב'חמותה הבאה לאחר מכן' (כגון שני אחים מאב משני אמהות האם אם אחת נאמנת להעיד על בת האם השניה שמת בעלה וצריכה להתיבם או לחלוץ מבנה ואם תתיבם תהיה חמותה) האם יש חשש שנאה למרות שאינה חמותה עדיין, או שאין חשש שנאה והגמ' לא פושטת את הספק. ורש"י מבאר שספק זה נאמר רק בשנאה מחמת ממון כגון חמותה שתאכל את עמלה, אבל בשנאה מחמת צער הגוף כגון צרתה יש חשש שנאה למרות שאינה צרתה עדיין ולכן יבמתה אסורה כדלעיל.

בדברי הגמ' מבואר שכלה שונאת את חמותה גם באופן שהחמות הלכה למדינת הים, ולמרות שבאופן זה לפי ר' יהודה לא שייך עכשיו סיבת השנאה, כיון שהחמות לא מגלה את סודותיה לבנה, מ"מ הכלה שונאת את חמותה מחמת החשש שמא חמותה תחזור למדינת הים ותגלה סודותיה.

כח הכוונה 'בזה אחר זה' הוא שבי"ד פסקו על פי העדות של העד הראשון ואח"כ הגיע העד השני.